

Všichni jsou obyčejní lidé

foto David Krummelt

Sbíráte materiál terénním způsobem, dotazujete se na zkušenosti obyčejných lidí. Kdo je pro vás obyčejný člověk?

Wen Hui: Podle mě jsem obyčejný člověk. Všichni jsme obyčejní lidé. Nikdo není zvláštní, dokonce ani funkcionáři ne. Každý je obyčejný člověk, všichni jsme stejní. Jsme si rovni.

Jana Svobodová: Ano, souhlasím, všichni jsme obyčejní. To bylo východisko, když jsme se rozhodli vytvořit společně inscenaci. Krom toho, že se máme navzájem rády, byla rozhodujícím okamžikem cesta našeho prezidenta do Číny, kde vystupoval ve jménu „obyčejných“ Čechů. Stejně jako prezident a politici jiných zemí vystupují za své „obyčejné lidi“. Když se řekne „obyčejný člověk“, myslí se tím, že je průměrný. Nás ale zajímalo, co to skutečně znamená být obyčejný. Obyčejný neznamena nezajímavý. V naší inscenaci se zabýváme tématem obyčejných přání, obyčejných strachů, obyčejných klamání. Jedním z obyčejných přání je být svobodný, žít ve svobodném světě. Nebýt trestán systémem.

Byla to tedy prezidentská návštěva, co nastartovalo vaši spolupráci?

WH: Plánovaly jsme to již dřív. Potkaly jsme se a objevily, že máme spoustu zájmů, které nás spojují. Začaly jsme přemýšlet, co bychom mohly a chtěly společně udělat.

JS: Našly jsme k sobě cestu rychle. V roce 2013 jsme hráli v Číně moje představení Sóló pro Lu – rok poté, co jsme se potkaly. Tam jsme pochopily, že i přesto, že i když nejsem tanečnice ani choreografka a Wen nemá západní divadelní školy, máme stejný důvod, proč děláme divadlo a jak se chceme dále vyvíjet. Pro nás obě je rozhodující respekt k lidem, s nimiž pracujeme. Nepracujeme pouze s umělci. Sdílíme

úctu k člověku, k jeho osobnosti, ať je či není umělcem. Umělecký vklad, schopnosti člověka a talent jsou velmi důležité, ale nejdůležitější je, kdo ten člověk je a co chce říci. V tom jsme se rychle shodly.

Obě dlouhodobě pracujete dokumentární metodou, začínáte u příběhů skutečných lidí, což definuje vaši spolupráci. Nalezly jste něco jako česko-čínskou chemii?

WH: Ani jedna z nás nedělá umění pro umění, divadlo pro divadlo. Naše spolupracovníky chápeme jako osobnosti, které také mají svůj důvod podílet se na vzniku inscenace. Nikdo z nich nevytváří postavu, nehraje roli. Jsou stále na jevišti sami sebou. Každý z nás přináší svůj pravdivý příběh a společně ho zpracováváme tak, aby ve finálním scénickém tvaru oslovil diváky. Takto pracujeme vždy.

JS: Vytvořili jsme skupinu, na kterou když se podíváte, tak se ptáte, jak je možné, že spolu její členové mohou fungovat na jevišti. Máme tam například dvaasedmdesátiletého českého dělníka vedle sedmadvacetileté, velmi zkušené a studované tanečnice a choreografky ze Sanghaje.

WH: A také tam máme dívku, která je z vesnice v horách, bez výcviku a vzdělání. Pohybově je samozřejmě velmi prostá, ale na scéně je velmi přirozená a působivá, protože s žádnými účinkujícími nezacházíme jako s herci.

JS: Všichni spolu navázali úzký vztah, mají se rádi a baví je spolupracovat, rádi jsou spolu na jevišti. V naší práci se asi stalo něco neobvyklého a jedinečného. Jsem nadšená, říkám si: To je zázrak!

Jak spolupracujete a jaká je vaše dělba práce?

JS: Spolupracovat s Wen je pro mě velké dobrodružství. Jsem vždy překvapená, když chci něco říct a ona mě předběhne a řekne to samé. Jsme citlivé ke stejným věcem a stejné věci máme rády. Líbí se nám, když lidé na jevišti jednají přirozeně. Když nehrají, ani nic nepředstírají. Pracujeme na základě zdánlivě jednoduchých úkolů. Účinkujícím zadáme například: Prohlédněte si jeviště a sledujte to, co poutá vaši pozornost.

WH: Navzájem si nasloucháme a dáváme prostor i ostatním z našeho týmu. Ne vždy spolu souhlasíme, ale vždy se o to snažíme. V Living Dance Studio všichni sdílíme společný prostor a společně se vyvíjíme.

JS: Všichni naši performeři mají chuť objevovat. V první fázi jsme improvizovali, zkoušeli různé věci, experimentovali s prostorem. Vznikla tak myšlenka jeviště, kde je vše v pohybu. Neděláme rozdíl mezi technickou prací a prací uměleckou. Na scéně se pohybuje celkem deset lidí, kteří kromě svých uměleckých vstupů operují technikou a technologiemi. Technická spolupráce vytváří novou rovinu komunikace založené na vzájemné zodpovědnosti.

WH: Líbí se mi, že mladí lidé, členové Living Dance Studia, jsou nezávislí a touží po sebepoznání. Pro naši vzájemnou spolupráci na této inscenaci je také důležitý moment učení se. Já jsem se začala seznamovat s historií České republiky, pozorovat a studovat životy „obyčejných lidí“, jako je Vláďa. Sledovala jsem a stále sleduji, jak jsou dějiny propojené s naší osobní historií. O tom bylo vzrušující debatovat.

JS: Strávili jsme nějaký čas vytvářením časové osy, která sleduje důležité mezníky v historii

obou zemí. Globální historii protínají příběhy jednotlivců, někdy velmi bolestivé, jindy úžasné nebo humorné. Rok 1989 byl důležitý pro obě země. Je obecně známé, že pro každou v jiném smyslu. Osobní příběhy, které se ke každému roku váží, vytvářejí zcela nový rozměr, hloubku a odhalují tajemství, která by jinak zůstala skrytá.

Máte zde kontrast mezi globální historií a osobními příběhy a další dosti vzrušující rozdíl Asie a Evropy. Dalším konkrétním kontrastem je ladnost a pružnost čínských tanečnic a strnulých evropských mužů. Hrajete si s těmi rozdíly?

WH: Fyzicky ano.

JS: Žádný z mužů na jevišti není tanečník, Vláda ale tančil rokenrol, když byl mladý. To dalo vzniknout scéně, kde tančí s mladou čínskou tanečnicí Jiang Fan. Ten rozdíl je, myslím, velmi inspirativní. Kontrasty jsou viditelné. Scény jsme konstruovali tak, aby byly rozdílnosti patrné v maximální možné míře.

Surrealismus a magie versus dokumentární styl, který dbá na autenticitu – jak v těchto intencích společně vytváříte příběh? Jak vidíte vaši novou inscenaci – v jakých barvách a zvucích, tvarech?

WH: Samy se nenazýváme dokumentaristkami, ale lidé nám tak říkají a hovoří se o nás jako o tvůrčích dokumentárního divadla. Já jsem nevěděla, co to znamená. Nezajímá nás dělat krásné divadlo s ladnými pohyby, soustředíme se na společnost, historii, sociální otázky a jevy.

JS: Teprve v posledních letech začala být moje práce nazývána dokumentárním divadlem. Zdrojem práce naší skupiny je svět kolem nás. Vše, co používáme na jevišti, jsme našli kolem sebe v divadle – kontejnery na světla, mixážní pulty, dvě bezpečnostní zábrany. Hudební design Jana Buriana velmi často vychází z reálných zvuků. Pracujeme s autentickými texty, které vznikly formou vzájemných rozhovorů. Vláda přinesl básně, které psal v mládí. Záleží nám na ukotvení ve skutečných událostech a společenských jevech. Na základě toho pak rozvíjíme imaginární scénický obraz. Všichni pracujeme současně, necháváme se navzájem inspirovat. Je to jako společně dýchat.

Co vás pohání?

WH: Pro mě nebyla jediným hlavním důvodem spolupráce s mojí kamarádkou, nebo další nový projekt. Bylo to vědomí zodpovědnosti za obě naše země. Musíme něco říct, musím vyslovit pravdu, otevřít paměť. Vyslovit se k tomu, co hrozného jsme udělali a co nikoho ve skutečnosti nezajímá. Musíme to předložit mladým lidem a publiku. Naši zodpovědnost je to dělat a říkat, co je v našich silách. Prožíváme důležité období a je dobré, že se můžeme navzájem podporovat.

JS: Jednoznačně to je odpovědnost za místo, kde se narodíte a kde žijí vaši přátelé. My jsme měli to štěstí a zbavili se totality. Svoji svobodu musíme chránit. Chráníme ji i tím, že nejsme lhostejní k nesvobodě jiných lidí. Mým jazykem je divadelní jazyk. Prostřednictvím divadelní práce mohu říci něco, co bych nebyla schopna nikdy ve svém běžném životě vyjádřit. To mě pohání.

Existují tabu, která otevíráte? Je váš projekt politický?

WH: Každého odpovědností je společnost možná ne měnit, ale prospívat jí. O to se chceme snažit. Jsme z Číny a pokaždé se nás ptají, zda je to, co děláme, politické. Nevíme, jaký kontext je politický pro nás – politika jednoho dítěte pro nás politická není, ale pro každého jinde, zejména na západě, je to velmi politické. Tak je velmi těžké říct, zda to politické je, či není.

JS: Divadlo je vždy politické, a také naše inscenace je taková, ale to neznamená, že to není divadlo poetické. Speciálně tento projekt obsahuje mnoho poezie, ne tak té psané, jako jevištní. Je to jazyk, který v kontrastu se závažnými informacemi vytváří způsob, jak zasáhnout nejen mozky, ale i lidská srdce. Je to i způsob, jak být svobodný.

Jano, co tě fascinuje na tradičním čínském divadle?

JS: V mládí jsem strávila více času v Japonsku, kde jsem kromě jiného absolvovala trénink Mina Tanaky v japonských horách. Tam jsem měla možnost zblízka studovat kořeny divadla a prolínání nejrůznějších tradičních forem. A čínské divadlo odkazuje k těm nejstarším formám asijského divadla. V realu jsem poznávala to, co popisují teoretické studie, které se zabývají vlivem východního umění na naše západní herecké techniky. Jako absolventku pražské DAMU mě ovlivnilo toto poznání na celý život.

Wen Hui, co se vám líbí na evropském projevu? Dalo vám zkoušení zde nějaké tvůrčí stimuly?

WH: Mnoho věcí, dějiny České republiky a osobní příběhy, které mi Jana vyprávěla, se velmi podobaly těm mým. My obvykle necvičíme tolik techniku, protože tu máme historicky v sobě. Věřím, že mám v sobě ve velké míře tradiční čínský tanec, je součástí mého těla. Při spolupráci s Janou jsem se od skupiny mnohému naučila.

JS: Technika je důležitá a používáme ji, ale paměť těla je důležitá také. Wen říká, že techniku nemá, ale ona je tam stejně přítomna, protože lidské tělo si pamatuje. Komunismus je v našich tělech také. Vztahuje se to k tomu, co děláme, jak se pohybujeme, je stále přítomný v neviditelné komunikaci mezi námi.

Co je zdrojem vaší inspirace, co vás fascinuje v umění, literatuře? Můžete jmenovat někoho, koho obdivujete?

WH: Pro mě je to samozřejmě Pina Bausch, tu zbožňuji. Viděla jsem ji zkoušet, byla jsem u jejího souboru na kurzu techniky. Ona byla mistrně. A pak také řada dalších umělců.

JS: Mám své mistry, ti mě formovali v tom správném věku. Určitě to pro mě byl Peter Schumann a Min Tanaka. Považuji je za své učitele, kteří mi otevřeli nový pohled na divadlo, jeho podstatu. Také Anne Bogart. Naučila jsem se hodně, ale také jsem měla štěstí, že jsem se svými mistry nebyla příliš dlouho. Myslím na ně často, ale nesrovnávám se s nimi.

Jak formuje člověka místo, kde se narodí?

WH: Já se pořád přesouvám, ve svém rodném městě vlastně zůstávám nerada.

JS: Narodila jsem se v Praze. Cítím v sobě její duch, tu divnou těžkou atmosféru.

Rozhovor vedla Pavlína Svatoňová,
překlad David Kumermann

Tento projekt byl realizován za finanční podpory programu Kultura.

foto David Kumermann